

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΜΕΓΑΛΑ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ

ΕΡΓΑΣΙΑ 1

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:Κ. ΠΑΧΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΜΠΟΥΛΟΥΚΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ' : ΖΩΗ, ΚΟΣΜΟΣ, ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΚΑΙ ΑΙΩΝΙΑ ΑΝΑΚΛΥΣΗ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: 243-258

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- ΕΙΣΑΓΩΓΗ: 1-2 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: 3 ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ
- Η ΓΕΝΕΣΗ ΚΑΙ Η ΦΥΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ: 4-7 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- Ο ΚΟΣΜΟΣ ΩΣ ΠΑΙΧΝΙΔΙ (ΛΙΛΑ) ΤΟΥ ΘΕΟΥ: 8-9 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- ΤΟ ΑΝΑΚΥΚΛΩΜΕΝΟ ΟΝ: 11-13 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- Η ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΚΛΥΣΗΣ ΤΟ ΚΑΡΜΑΝ ΩΣ ΕΡΓΟ ΚΑΙ ΩΣ ΝΟΜΟΣ ΑΝΤΑΠΟΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ: 14- 19 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- Η ΑΝΑΚΛΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ 20- 23 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- ΚΑΡΜΑ, ΝΤΑΡΜΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ 24- 25 ΔΙΑΦΑΝΕΙΕΣ
- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:: 26 ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

Η γένεση και φύση του κόσμου

- Με βάση τους περισσότερους ύμνους των Βεδών πιστεύεται, πως η βασική ύλη του κόσμου είναι αιώνια και η διαμόρφωση της αποδίδεται σε διάφορους θεούς.
- Η πιο προσφιλής περί του κόσμου θεωρία στον Ινδουισμό είναι αυτή στην οποία «η δημιουργία θεωρείται ως μια ρυθμική κίνηση εναλλασσόμενων εκπορεύσεων και εκ νέου απορροφήσεων του κόσμου από το ανώτατο Ον».
- Πιο γενικά στην περί Βράχμαν διδασκαλία δίνεται η δυνατότητα στις παρατάξεις του Ινδουισμού να συλλάβουν το Θείο προσωπικά όσο και με φιλοσοφική αφαίρεση, έτσι αφορμή για τη δημιουργία είναι μια εσωτερική παρόρμηση του απολύτου να αποκαλύψει τον εαυτό του και να γίνει πολλά.
- Πρώτη ύλη «πράκριτι» είναι αιώνια όπως και το «πνεύμα» στο οποίο την ουσία συμμετέχει αλλά αντίθετα προς το πνεύμα αυτή είναι δυναμική και μεταβλητή.

- Στα χωρία της Ρικβέδα η γένεση του κόσμου δεν θεωρείται δημιουργία αλλά εκπόρευση γιατί εκεί ταυτίζεται η ουσία του Θεού και του κόσμου και ο κόσμος είναι ένα κομμάτι της θείας ουσίας όμοιο.
- Η ατομική συνείδηση είναι ταυτόσημη με την απόλυτη ουσία και ταυτόχρονα την διακατέχει η άγνοια (avidya) η οποία της δίνει την ψευδαίσθηση (maya) ότι το υποκείμενο και αντικείμενο είναι ξεχωριστά πράγματα ενώ στην ουσία αποτελούν μία μόνη ενότητα.

- Μια άλλη άποψη είναι ότι ο κόσμος υπάρχει ως δευτερογενής δημιουργία εξαρτημένος από το Βράχμαν, χωρίς τον Βράχμαν να εξαρτάται από τον κόσμο. Η σχέση μεταξύ εσχάτης αλήθειας και κόσμου, εκφράζεται με τη λέξη maya «φαινόμενο», «πλάνη», «αυταπάτη». Ο κόσμος δεν μπορεί να οριστεί ούτε ως όν ούτε ως μη όν.
- «Karma-maya» είναι μια δημιουργική δύναμη του Θεού με την οποία μορφώνει το παν.
- Μπαγκαβάτα-Πουράνα : ο Θεός με το «karma-maya» εκτείνεται στο σύμπαν το οποίο αποτελεί εξωτερική του όψη. Οι πολλές μορφές που παίρνει η ύλη (πράκритι) είναι πολλές όψεις με τις οποίες εμφανίζεται η πρώτη αρχή.

- Ο κόσμος είναι η εκροή του θείου, το οποίο επενεργεί στην πράκτρι που είναι μια θετική ουσία αφού κατέχει δύναμη αντιστάσεως.
- Ο κόσμος είναι ένα ρεύμα που ρέει στην αιώνια πραγματικότητα.
- Φύση, μάγυα και άτομα είναι έννοιες ταυτόσημες και συνιστούν την αιώνια ροή της έσχατης πραγματικότητας.
- Η ύλη έχει μέσα της το κακό και οι άνθρωποι προσκολλώνται σε αυτήν και χάνουν τη θέα του πραγματικού που είναι αναλλοίωτη ενώ έτσι ο κόσμος γίνεται φθαρτός.
- Για να βρει την αλήθεια ο κόσμος πρέπει να συντρίψει τις μορφές και να πάει πίσω από το πέπλο της μάγυα.

Ο κόσμος ως παιχνίδι (λίλα) του Θεού

- Η δημιουργία κατανοείται ως παιχνίδι του Θεού στο οποίο πιάνονται οι άνθρωποι τυφλωμένοι από την άγνοια.
- Για τους Σιβαΐτες η δύναμη του Σίβα είναι η Σακτή του δηλαδή η Θεία του ενέργεια, για τους Βισνουΐτες η μάγυα του Βισνού με την οποία μεταβάλλει και μαγεύει έτσι δικαιολογούνται τα γεγονότα που συμβαίνουν στον κόσμο.
- Γενικότερα στην Ινδική σκέψη ο κόσμος είναι φαινόμενο γιατί συγκαλύπτει την αλήθεια του αληθινού Βράχμαν αγκιστρωμένος σε φαινόμενα.

- Η αρχέγονη ύλη (πράκτρι) έχει τρία συστατικά στοιχεία (γκούνα)
- Α) Το σάττβα, το φωτεινό ελαφρό και αγαθό
- Β) Το ράτζια, το ενεργητικό πρακτικό και κινητήριο
- Γ) Το τάμμα, το σκοτεινό ανασταλτικό και αδρανές.
- Με αυτές τις τρεις ιδιότητες της ύλης και με την μάγυα, ο άνθρωπος χάνει την αλήθεια από τα μάτια του και ζει στον κόσμο των φαινομένων.

Το ανακυκλωμένο όν

- Ο κόσμος είναι δευτερογενής δημιουργία γι' αυτό υπόκειται σε συνεχή αλλαγή και μετάπτωση.
- Η πράκритι και το βράχμαν ανώτερα από τη φύση το χώρο και το χρόνο.
- Ο Ινδοϊσμός είναι πολύμορφος έχοντας ένα μεγάλο πάνθεο.
- Γνωρίσματα του Ινδοϊσμού: πίστη στο απόλυτο, η αντίληψη περί αιώνιας ανακυκλήσεως του κόσμου και των όντων (σαμσάρα), το κάρμα που είναι πράξεις που συντηρούν τον αιώνιο κύκλο της σαμσάρα, οι περί κοινωνικών τάξεων αντιλήψεις που κατοχυρώνονται από το κάρμα και ο πόθος της απολύτρωσης (μόκσα) από τον αιώνιο κύκλο των μετενσαρκώσεων.

- Η τρίμορφη θεότητα Βραχμά –Βισνού-Σίβα εκφράζει την αντίληψη για την ανακύκλωση των πάντων.
- Ο Βραχμά δημιουργεί τον κόσμο, ο Βισνού τον συντηρεί και ο Σίβα τον καταστρέφει για να τον ξαναδημιουργήσει.
- Έτσι υπάρχει η αιώνια περιστροφή των πραγμάτων και μετενσάρκωση χωρίς να υπάρχει η έννοια της ιστορίας.
- Έτσι η αιώνια ανακύκλωση των πάντων είναι χαρακτηριστικό της Ινδικής σκέψης, με περιοδική καταστροφή και δημιουργία του κόσμου.

- Η ανάπτυξη του «εγώ» είναι μία διαρκής πορεία που συνεχώς διακόπτεται από τη γένεση και το θάνατο.
- Το άτομο πρέπει να περάσει πολλές μετενσαρκώσεις χωρίς να είναι βέβαιο ότι θα πετύχει την απολύτρωση.
- Η συνεχής γένεση, ο θάνατος και η επανεγένεση των όντων ονομάζεται Σαμσάρα. Σε αυτόν τον κύκλο δεν γνωρίζουμε ούτε την αρχή ούτε το τέλος του.

- Στον Ινδοϊσμό δεν υπάρχει έννοια της ιστορίας με την οριζόντια και ευθύγραμμη διαδοχική και ανεπανάληπτη πορεία του χρόνου, από στιγμή σε στιγμή και προς το μέλλον.
- Υπάρχει η κυκλική πορεία. Σε αυτήν την πορεία δεν υπάρχει αρχή και τέλος, η αρχή είναι το τέλος και το τέλος είναι η αρχή, γι' αυτό οι αρχαίοι Ινδοί δεν διέθεταν ιστορικούς. Παρόλα αυτά οι Ινδοί οικοδομούν το παρελθόν με αφηγήσεις, μύθους και θρύλους της παράδοσης.
- Τα πάντα πεθαίνουν και ξαναγεννιούνται, δεν γνωρίζουμε πότε άρχισαν και πότε θα φύγουν από αυτή την αιώνια ανακύκλωση των πάντων που λέγεται Σαμσάρα, γι' αυτό υποφέρουν και βασανίζονται.
- Ο Βούδας θεωρούσε τη Σαμσάρα ως πηγή πόνων και θλίψεων.

Η αιτία της
ανακύκλωσης,
το κάρμαν ως
έργο και ως
νόμος
ανταπόδοσης
των έργων.

- Το κάρμαν παρουσιάζεται ως αιτία αιώνιας ανακύκλωσης, ακόμη και ο κόσμος των θεών δεν είναι κάτι μοναδικό και ανεπανάλυπτο.
- Το κάρμαν σημαίνει «έργο, πράξη», είναι το σύνολο όλων των καλών και των κακών πράξεων και των αγώνων μιας υπάρξεως, τα οποία θα δώσουν το ποιόν της νέας ύπαρξής μας μετά το τέλος του τωρινού κύκλου ζωής. Έτσι το κάρμαν, με την έννοια της ανταποδόσεως, καθορίζει την αρχή της Σαμσάρα, της ανακυκλήσεως και μετενσαρκώσεως.
- Οι βασικοί όροι στον Ινδοϊσμό που καθορίζουν τα έργα του ανθρώπου, την ανακύκλωση των όντων και του κόσμου είναι οι όροι που ακολουθούν.
- Karman, samsara, atman, dharma.

- Η λέξη karma προέρχεται από τη σανσκριτική γλώσσα και σημαίνει πράττω και δηλώνει τόσο το έργο και την πράξη, όσο και τις συνέπειες αυτών.
- Στις Βραχμάνες, η λέξη karma, σχετιζόταν με τις τελετουργικές πράξεις και τα αποτελέσματά τους, που ήταν η πίστη ότι ο θύτης μετά το θάνατο του έφτανε στον κόσμο των θεών.
- Η Τσαντόγια Ουπανισάδα μας πληροφορεί ότι ο κόσμος, που αποκτάται μέσω της θυσίας θα παρέλθει, όπως και ο κόσμος που αποκτάται με τα λοιπά έργα.
- Η Ουπανισάδα Μαϊτρή επίσης μας πληροφορεί πως εκείνοι που δημιουργούν πλάνες για την θυσία, θα θρηνηθούν, γιατί και αν βρέθηκαν στον ουρανό, θα επιστρέψουν και πάλι στη γη.

- Μια ακόμη βασική άποψη του Ινδοϊσμού είναι πως το αληθινό εγώ του ανθρώπου (atman) είναι διαφορετικό από το εμπειρικό του εγώ, τη ζώσα ψυχή (jiva).
- Το atman είναι ταυτόσημο με το brahman, το οποίο είναι η ακατάληπτη αρχή του είναι. Το atman του παντός ωστόσο μερίζεται στα όντα του σύμπαντος και αποτελεί την πνευματική τους αρχή, δηλαδή το εγώ τους. Και ενώ το αληθινό εγώ είναι καθαρή και αιώνια συνείδηση (tsit), δηλαδή αιώνιο και αμετάβλητο όν (sat) και ευδαιμονία (ananda), το άτομο είναι ένα εγώ υποκείμενο στους περιορισμούς του σώματος και της ζώσας ψυχής. Αυτό σχετίζεται με την άγνοια πως το όν είναι απολύτως ενιαίο και αδιάσπαστο. Έτσι το atman γίνεται συμβατικό μέσα στα όρια της ατομικότητας και συνδέεται με την εμπειρική ή ζώσα ψύχη (jiva) και το σώμα rupa σε μια ψυχοσωματική οντότητα που λέγεται jivatma.

- Πνευματική αρχή είναι μόνο το atman και συνδέεται με την jiva όσο το όν παραμένει στην παρούσα κυκλική ζωή.
- Ο άνθρωπος αποτελείται από σώμα (ρούπα), ζώσα ψυχή (τζίβα) και από πνεύμα (ατμαν).
- Η τζίβα έχει το λεγόμενο εσωτερικό όργανο (ανταχκαράνα) που αποθηκεύει τις συνειδητές και ασυνείδητες εμπειρίες τόσο του αισθητού κόσμου όσο και του κάρμαν του όντος.
- Έτσι λόγω του κάρμαν είναι αναγκασμένη η ψυχή, να ακολουθεί τον κύκλο των μετενσαρκώσεων, ως αδυσώπητος νόμος ανταποδόσεως, ο οποίος καθορίζει την αρχή της Σαμσάρα, της ανακύκλησης, δηλαδή της μετενσάρκωσης, καταλήγοντας στον όρο καρμική δουλία ή κάρμαν.

- Έτσι ό άνθρωπος ανάλογα με το κάρμα του μπορεί να ξαναγεννηθεί σε μία τρομερή κόλαση ως που να πάρει την ανταπόδοση των έργων του, ή να γεννηθεί στη ζωική ή φυτική κλίμακα των όντων.
- Θα μπορούσε να γεννηθεί ωστόσο σε έναν ουρανό, όπου η παραμονή του δεν είναι σταθερή, το ίδιο ισχύει και για την κόλαση.
- Όταν το σύνολο των καλών ή κακών έργων του εξαντληθεί, το όν ξαναγεννιέται στην παρούσα ζωή.
- Η αλλαγή των έργων της προηγούμενης ζωής είναι αδιανόητη.

- Η ελευθερία βουλήσεως βρίσκεται στο ότι ο άνθρωπος μπορεί να κάνει καλά έργα σε αυτή τη ζωή για να βελτιώσει τη θέση του στον επόμενο κύκλο ζωής. Αυτή είναι η ελπίδα του Ινδού.
- Το πρόβλημα της κοινωνικής ανισότητας και τη θέση των όντων στον κόσμο ερμηνεύεται ως απόκτημα των ίδιων των όντων, ώστε να είναι αμέτοχη η θεότητα.

Η ανακύκλωση του σύμπαντος

- Στον κύκλο της Σαμσάρα δεν είναι αμέτοχοι και οι θεοί, αν δεν πράξουν σύμφωνα με το ντάρμα τους μπορεί να πέσουν από το θεικό κόσμο και να γεννηθούν σε κατώτερες ζωικές μορφές.
- Στα κείμενα Αθαρβαβεδα, Μαχαμπάρατα, στους νόμους του Μανού, στα κείμενα των Πουράνα και Βισνού-Πουράνα, η ζωή μοιράζεται σε τέσσερις άνισες μεγάλες κυκλικές περιόδους(γιουγκα), όπου η καθεμία διαδέχεται την άλλη, από τη μεγαλύτερη προς τη μικρότερη, και καθεμία έχει την αυγή και το λυκόφως της.
- Ο πρώτος αιώνας ονομάζεται Κρίτα-γιουγκα και διαρκεί 1.728.000 χρόνια, και βασιλεύει το καλό.
- Ο δεύτερος αιώνας ονομάζεται Τρέτα-γιουγκα και διαρκεί 1.226.000 χρόνια, όπου η θεία τάξη αρχίζει να κλονίζεται αλλά η δικαιοσύνη είναι ακόμη σε ισχύ.

- Ο τρίτος αιώνας ονομάζεται Ντβαπαρα-γιουγκα και διαρκεί 864.000 χρόνια, όπου το κακό κάνει δυναμικότερη εμφάνιση και παλεύει με το καλό.
- Στον τέταρτο αιώνα που ονομάζεται Κάλη-γιουγκα και διαρκεί 432.000 χρόνια, το κακό υπερیشύει του καλού, γιαυτό και λέγεται και αιώνας του σκότους.
- Ο κακός αυτός αιώνας που ζούμε σήμερα άρχισε στις 17 Φεβρουαρίου του 3102 π.Χ. με το θάνατο του Κρίσνα, και απομένουν χιλιάδες χρόνια ακόμη ώσπου να έρθει και πάλι ο αγαθός αιώνας Κρίτα-γιουγκα.

- Οι τέσσερις αυτοί αιώνες συνιστούν τον μεγάλο αιώνα Μάχα-γιουγκα που διαρκεί 4.320.000 χρόνια ή 12.000 θεϊκά έτη, όπου κάθε θεϊκό έτος αντιστοιχεί σε 360 ανθρώπινα έτη.
- Χίλιες Μάχα-γιουγκα αποτελούν μία Κάλπα, μία Κάλπα ισοδυναμεί με μία ημέρα του Βραχμά.
- Όταν τελειώσει μία ημέρα του Βραχμά γίνεται μερική καταστροφή μόνο στα κατώτερα μέρη του παγκοσμίου συστήματος (του δικού μας), μετά ο Βραχμά κοιμάται για μία Κάλπα και ο κόσμος αδρανεύει.
- Όταν αρχίσει η νέα μέρα του Βραχμά ξεκινάει η δημιουργία και συνεχίζεται η κυκλική ζωή.

- Δεκατέσσερις Κάλπα ισούνται με μία Μανβανταρα εντός της οποίας εμφανίζεται στον κόσμο ένας Μανού, δηλαδή προπάτορας της ανθρωπότητας.
- Η ζωή του Βραχμά διαρκεί εκατό θεϊκά χρόνια, δηλαδή 311.040.000.000.000 ανθρώπινα. Όταν τελειώσει η ζωή του ο κόσμος καταλήγει στην ΜαχαΠραλαγια, δηλαδή καταστροφή και διάλυση, ώσπου να αφυπνιστεί και πάλι ο Βραχμά και να ξεκινήσει τη νέα δημιουργία του κόσμου. Ωστόσο αυτή η κίνηση δεν σημαίνει την απαλλαγή του κόσμου από την αιώνια ανακύκλωση. Υπάρχει συνεχώς το φαινόμενο δημιουργία, καταστροφή, νέα δημιουργία. Και θα υπάρχουν πάντα όντα που θα αγωνίζονται για την απελευθέρωση.

Κάρμα, Ντάρμα και κοινωνικές τάξεις

- Οι κάστες είναι αποτέλεσμα του κάρμα των ανθρώπων, που σχετίζεται με τα έργα της προηγούμενης ζωής του.
- Έτσι είναι υποχρεωμένος να παραμείνει στην κοινωνική τάξη που καθόρισαν τα έργα του.
- Έτσι η έννοια της ιστορίας είναι η πορεία του καθολικού κάρμα των όλων.
- Επίσης βασικός νόμος είναι το ατσάρα (asara) που προφυλάσσει τη ζωή των ανθρώπων από κινδύνους.
- Το Ντάρμα καθορίζει τα ήθη, τα έθιμα, τις ικανότητες των όντων και τους κανόνες της ζωής, γι' αυτό και οι Ινδοί προσπαθούν να εναρμονίσουν τη ζωή τους σύμφωνα με αυτό, ώστε να μην έρθει η καταστροφή.
- Το Ντάρμα μαζί με το κάρμα κατατάσσει τους Ινδούς σε κοινωνικές τάξεις, αυτό σημαίνει πως ο Ινδός είναι μέλος μίας κοινότητας, από τη γέννηση του, η οποία έχει το δικό της Ντάρμα.

- Επίσης σπουδαία είναι η έννοια του Sanatana dharma που είναι η ιδέα του αιώνιου νόμου της παγκόσμιας τάξης, η οποία αποκαλύπτεται στις εκδηλώσεις της ζωής του ανθρώπινου κόσμου και συνδέει τα έθιμα και τις παραδόσεις της Ινδικής κοινωνίας.
- Έτσι η πίστη του Ινδού στο κάρμαν, στο ντάρμα και στη μετενσάρκωση καθορίζουν τη θέση του στην παρούσα ζωή και ταυτόχρονα την ελπίδα για μία καλύτερη μοίρα στον επόμενο κύκλο της ζωής του, εφόσον εργαστεί καλά στον παρόντα κύκλο.
- Μέσα από τη σωστή εργασία κατά την πορεία των πολλών υπάρξεων του, θα ενωθεί κάποια στιγμή με την μακαριότητα του παντός, κατορθώνοντας έτσι να φύγει από τον ταλαίπωρο κύκλο των γεννήσεων και της ανακύκλησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ζιάκας Δ., Γρηγόριος, «*Θρησκείες κοινωνίες και πολιτισμοί της Ασίας*», εκδ. Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη 2016, σελ. 243-258